

Гриневич Т. П., Панасюк О. І.

студенти ОС «Магістр»

Поліський національний університет

Науковий керівник: Ляшенко Р.Д.

к.ю.н., доцент

Місто Житомир

АКТИ ОФІЦІЙНОГО ТЛУМАЧЕННЯ ЯК ЗАСІБ ВСТАНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ НОРМ ПРАВА

Тлумачення норм права є видом юридичної діяльності, оскільки саме під час тлумачення дається відповідь на питання стосовно коректності використання певних правових норм, їх значення в конкретно визначених ситуаціях. З огляду на це, актуальним є наступні питання: які акти тлумачення взагалі існують?; яка їх роль при вирішенні юридичних справ? які суб'єкти уповноважені давати роз'яснення та у яких випадках?

Акт офіційного тлумачення норм права — це акт-документ, у якому містяться роз'яснення уповноваженого органу щодо змісту правової норми та порядку її застосування. Такий акт-документ має обов'язкову силу для суб'єктів, які застосовують норми, що були роз'яснені.

Нормативність актів офіційного тлумачення становить собою: нормативність тих роз'яснень, що видаються уповноваженими на таку діяльність органами державної влади і управління; нормативність роз'яснень, які видаються органами, до сфери повноважень яких не належить здійснення тлумачення.

Дія актів нормативного тлумачення має загальний характер, тому вони поширюється на широке коло суспільних відносин та мають вищий ступінь обов'язковості.

Серед актів офіційного тлумачення, що мають нормативний характер, виділяють групу актів автентичного тлумачення, які мають допоміжний характер та видаються органами, що безпосередньо видали норму, яка підлягає детальнішому роз'ясненню. Акти, спрямовані на вирішення конкретної ситуації є

актами казуального тлумачення. Вони є обов'язковими лише для конкретного випадку та мають разове значення. Їх значення полягає у тому, що вони є зразками найбільш правильного застосування правових норм.

Створення актів офіційного тлумачення не має на меті створення нових правових норм, їх завданням є конкретизація та уточнення уже діючих норм [1, с. 26-27].

Серед актів офіційного тлумачення норм права виділяють акти нормативного та казуального тлумачення. У свою чергу, акти нормативного тлумачення поділяються на акти автентичного тлумачення та акти делегованого/легального тлумачення: ті і інші мають самостійне значення. Такі акти мають загальнообов'язкове значення, охоплюють різні сфери суспільних відносин та підлягають неодноразовому застосуванню в юридичній діяльності.

Акти автентичного тлумачення видаються тим же уповноваженим суб'єктом нормотворчості, який прийняв нормативно-правовий акт. Тобто, «автор» видання та тлумачення норми права той самий.

Акти делегованого/легального тлумачення видаються нормотворчим суб'єктом, якому офіційно були делеговані ці повноваження.

Серед актів казуального (індивідуального) тлумачення виділяють акти судового тлумачення та акти адміністративного тлумачення. Такі акти поширюються на конкретний випадок, є разовими та не можуть в подальшому використовуватися у юридичній практиці.

Акти судового тлумачення видаються судами загальної юрисдикції та спеціалізованими судами. До таких актів належать: мотивувальна частина рішення суду; роз'яснення, листи, рекомендації суду касаційної інстанції.

Акти адміністративного тлумачення здійснюється адміністративним органом при розгляді конкретної справи. До таких актів належать: акти стосовно скасування вищим органом незаконних актів або рішень прийнятих підвідомчими органами або організаціями; листи-роз'яснення певних законодавчих норм, які видаються у відповідь на запити [2, с. 245].

До актів адміністративного тлумачення можна віднести також і накази міністерств, їх правозастосовні акти, які видані у зв'язку із розглядом заяв чи скарг; також акти органів місцевого самоврядування [3, с. 9].

Слід зазначити, що судове тлумачення як вид офіційного тлумачення норм права може бути казуальним та нормативним.

Суб'єктами казуального судового тлумачення є суди вищих та нижчих інстанцій, їх судді, які здійснюють таке тлумачення під час розгляду конкретних справ, тобто його результат є обов'язковим для осіб, які беруть у цій справі участь. Актом казуального судового тлумачення є судові рішення по справі, а результати роз'яснень містяться безпосередньо у мотивувальній частині такого рішення.

Нормативне судове тлумачення надається компетентним органом та розповсюджується на усі випадки, які передбачені правовою нормою, що тлумачиться, тобто враховується під час розгляду подібних судових справ. До суб'єктів такого тлумачення відносять суддів вищих судових органів, які здійснюють тлумачення на основі узагальнення судової практики задля однакового розуміння тієї чи іншої правової норми усіма судами. Актом нормативного судового тлумачення є постанови пленумів судів вищих інстанцій, а результати роз'яснень поширюються на широке коло осіб та правовідносин [4, с. 14].

До суб'єктів офіційного тлумачення також належить Конституційний Суд України. Відповідно до ст.150 Конституції України до повноважень Конституційного Суду України належить офіційне тлумачення Конституції України [4].

Проте, Конституційний Суд України не може з власної ініціативи здійснювати тлумачення. Підставою для такого тлумачення є практична необхідність, що обґрунтовується у конституційному поданні.

Отже, акти офіційного тлумачення поширюються на широке коло суспільних відносин та осіб, для яких дані акти є обов'язковими при застосуванні ними розтлумаченої актом норми. Говорячи про офіційне тлумачення його поділяють на окремі види, в залежності від суб'єктів здійснення інтерпретаційної діяльності та від статусу норм, які потрібно роз'яснювати. Завдяки компетентності уповноважених суб'єктів, які здійснюють таке тлумачення, воно слугує

засобом реального встановлення змісту норм права, обґрунтування їх ролі та значущості при застосуванні правових норм у юридичній сфері.

Список використаних джерел :

1. Кривецька Л.М. Юридична природа актів тлумачення норм права. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2011. №4. С. 25-33.
2. Скакун О.Ф. Теорія права і держави: підручник. 4-те видання допов. і перероб. К.: Алерта, 2013. 524 с.
3. Антошкіна В.К. Індивідуальні правові акти як об'єкт тлумачення. *Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Вчені записки ТНУ імені Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 31 (70). 2020. №1. С. 7-13.
4. Нагребецька В. В. Судове тлумачення норм права. *Реформування правової системи держави: матеріали II науково-практичної конференції* (м. Ужгород, 26-27 червня 2020 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2020. С. 12-16.
5. Конституція України. Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.09.2021).